Isabel

Allende

Denizin Uzun Taçyaprağı

ROMAN

3. BASKI
Çeviri: İNCİ KUT

can
çağdaş

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

ISABEL ALLENDE

DENİZİN UZUN TAÇYAPRAĞI

Can Çağdaş

Denizin Uzun Taçyaprağı, Isabel Allende
İspanyolca aslından çeviren: İnci Kut
Largo pétalo del mar
İlk (bu çeviriye kaynak alınan) baskı: Penguin Random House Grupo Editorial, 2019
© 2019, Isabel Allende
© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022
3. basım: Aralık 2022, İstanbul
Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan
Editör: Emrah İmre
Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ
Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak uygulama: Beyza Ceylan

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.
Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5604-7

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

ISABEL ALLENDE

DENİZİN UZUN TAÇYAPRAĞI

ROMAN

İspanyolca aslından çeviren

İnci Kut

can

Isabel Allende'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ruhlar Evi, 1990
Eva Luna, 1990
Eva Luna Anlatıyor, 1991
Aşktan ve Gölgeden, 1992
Sonsuz Düzen, 1993
Paula, 1995
Aphrodite, 1999
Kaderin Kızı, 2000
Sararmış Bir Fotoğraf, 2002
Yüreğimdeki Ülkem, 2004
Zorro, 2005
Canım Sevgilim Inés, 2009
Denizin Altındaki Ada, 2010
Günlerin Getirdiği, 2011
Maya'nın Günlüğü, 2013
Cinayet Oyunu, 2015
Japon Sevgili, 2017
Kış Ortasında, 2020

ISABEL ALLENDE, 1942 yılında Peru'nun başkenti Lima'da doğdu. Ancak birkaç yıl sonra ailesi Şili'ye göç etti. Isabel Allende, amcası Salvador Allende'nin 1973'te öldürülmesinden sonra ailesiyle birlikte Venezuela'ya sığınmak zorunda kaldı. 17 yaşında gazeteciliğe başlayan Allende, bir süre sonra San Francisco'ya yerleşti. 1982'de yayımlanan ilk romanı *Ruhlar Evi*'ni, 1984'te *Aşktan ve Gölgeden*, 1985'te *Eva Luna* adlı romanları, 1989'da *Eva Luna Anlatıyor* adlı öykü kitabı izledi. *Sonsuz Düzen* adlı romanı 1991'de, *Paula* 1994'te, *Kaderin Kızı* 1999'da, *Sararmış Bir Fotoğraf* 2000'de, *Yüreğimdeki Ülkem* 2003'te yayımlandı. Allende 2002-2004 yılları arasında *Canavarlar Kenti, Altın Ejder Krallığı* ve *Pigmeler Ormanı* adlı romanlardan oluşan gençlik üçlemesini kaleme aldı. Allende, gerçekçi bir anlatım ve siyasal bir yaklaşımla büyülü gerçekçiliğin gerçeküstücü geleneğini ustaca kaynaştırdı.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi İspanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. İspanyol dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel García Márquez, Isabel Allende, Mario Vargas Llosa, José Mauro de Vasconcelos ve Jose Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

Kardeşim Juan Allende'ye,
Víctor Pey Casado'ya
ve umut yolculuğuna çıkan
bütün ötekilere

"... yabancılar, işte burası,
burası benim vatanım,
burada doğdum ben
ve burada yaşıyor düşlerim."

Pablo Neruda,
"Geri dönüş",
Navegaciones y Regresos

BİRİNCİ BÖLÜM

Savaş ve göç

I

1938

"Hazırlanın, çocuklar,
bir kez daha öldürmeye, yeniden ölmeye
ve çiçeklerle örtmeye kanları."

Pablo Neruda,
"İnsanoğlunun tüm toprakları kana bulanmıştı",
El Mar y las Campanas

Küçük asker, Biberonlular Tertibi'ndendi; yani artık savaşacak ne genç ne de yaşlı erkek kaldığında askere alınan toplama çocuklardan biriydi. Víctor Dalmau, aceleleri var diye fazla özen göstermeden vagondan çıkararak, Doğu Ordusu'ndaki hasta bakım merkezlerine götürülmek üzere başka araçların gelmesi beklenedursun, Kuzey İstasyonu'nun taş ve beton zeminindeki hasırların üstüne odun istif eder gibi yatırılan öteki yaralılarla birlikte teslim aldı onu. Çocuk, yüzünde melekleri görmüş ve artık hiçbir şeyden korkmayan birinin huzur dolu ifadesiyle kımıldamadan yatıyordu. O trenin içinde Katalonya'ya varana kadar, ateş hattında bir sedyeden ötekine, bir arabadan öbürüne, bir ambulanstan diğerine

savrularak kim bilir kaç gündür yollardaydı. İstasyonda pek çok doktor, sağlık memuru ve hemşire, askerleri karşılayarak en ağır durumda olanları derhal hastaneye sevk ediyor, geri kalanları nerelerinden yaralı olduklarına bakarak ayırıyor –yaraları kollarında olanlar Grup A, bacaklarında olanlar Grup B, kafalarında olanlar Grup C, ve böyle sürüp gidiyordu alfabenin harfleri– ve boyunlarına asılı birer kartonla, ilgili bölüme yolluyorlardı.Yüzlerce yaralı geliyordu; dakikalar içinde tanıyı koyup bir karar vermek gerekiyordu, ama aslında o kargaşa ve telaş yalnızca görünürdeydi. Hiç kimse ortada bırakılmıyor, hiç kimse kaybolmuyordu. Ameliyat edilecekler Manresa'daki eski Sant Andreu binasına götürülüyor, tedaviye muhtaç olanlar başka merkezlere gönderiliyorlardı, kimileriniyse oldukları yerde bırakmak evlaydı, çünkü onları kurtarmak için yapılabilecek hiçbir şey yoktu artık. Gönüllüler onların dudaklarını ıslatıyor, onlarla alçak sesle konuşuyor, bir başka yerde bir başka kadının kendi oğlunu ya da kardeşini kucakladığı bilinciyle, sanki kendi evlatlarıymış gibi onları bağırlarına basıp sallıyorlardı. Daha sonra sedyeciler onları alıp cesetlerin toplandığı yere götüreceklerdi. O küçük askerin göğsünde bir delik vardı, doktor nabzını bulamadan çocuğu şöyle bir muayene ettikten sonra herhangi bir yardımın çok ötesinde olduğuna ve artık ne morfine ne de teselliye ihtiyaç duyduğuna karar verdi. Cephedeyken yarasına bir bez parçası bastırmışlardı, sürtünmeyi önlemek için üzerine ters olarak koydukları madenî bir kapla yarayı korumuşlar ve gövdesini bandajla sarmışlardı, ama onun üzerinden pek çok saat ya da pek çok gün ya da pek çok tren yolculuğu geçmişti, ne kadar olduğunu bilmeye imkân yoktu.

Dalmau doktorlara yardımcı olmak üzere orada bulunuyordu; görevi çocuğu bırakma emrine uymak ve bir sonraki hastayla ilgilenmekti, ama o çocuk onca sarsıntı-

ya, onca kan kaybına ve yolculuğa dayanıp istasyondaki bu perona kadar gelebildiyse içinde müthiş bir yaşama azmi olmalıydı diye düşündü, son dakikada ölüme yenik düşmesi yazık olurdu. Bez parçalarını dikkatle kaldırdı, yaranın açık ve sanki göğsüne resmedilmişçesine tertemiz olduğunu şaşkınlıkla gördü. Mermi darbesinin, kalbi paramparça etmeden kaburgaları ve göğüs kemiğinin bir bölümünü nasıl parçalayabildiğine akıl erdiremedi. Víctor Dalmau, önceleri Madrid ve Teruel'de, daha sonra Manresa'daki tahliye hastanesinde olmak üzere İspanya'daki İçsavaş'ta edindiği neredeyse üç yıllık deneyimi boyunca her şeyi gördüğüne ve başkalarının çektiği acılara karşı bağışıklık kazandığına inanıyordu, ama canlı bir kalbi daha önce hiç görmemişti. O kalbin giderek daha yavaşlayan ve seyrekleşen son atışlarını büyülenmişçesine seyretti, ta ki sonunda tümden durana ve küçük asker son nefesini verene kadar. Dalmau, içinde artık hiçbir şeyin atmadığı o kırmızı deliğe bakarak kısacık bir an hareketsiz kaldı. Bütün savaş anıları içinde o görüntü, en unutulmaz ve aklına en çok gelen anısı olacaktı: çarpışmaların pisliği ve kurumuş kanlar içinde, açıkta duran kalbiyle bir hasırın üstüne yatırılmış olan, henüz bıyığı terlememiş on beş-on altı yaşlarındaki o çocuğun görüntüsüydü o anı. Son derece sakin ve doğal bir tavırla sağ elinin üç parmağını o korkunç yaranın içine neden soktuğunu, oradaki organı kavrayarak, sonradan hatırlayamayacağı, belki otuz saniye sürecek, belki de sonsuza kadar gidecek bir süre boyunca düzgün tempolu bir hareketle neden art arda sıktığını asla kendine açıklayamayacaktı. İşte o sırada kalbin parmaklarının arasında canlandığını hissetmişti, önceleri neredeyse algılanamaz bir titremeyle ve çok geçmeden güçlü ve düzgün bir biçimde.

"Arkadaş, gözlerimle görmesem dünyada inanmazdım," dedi, Dalmau'ya hissettirmeden yanına yaklaşmış olan doktorlardan biri, ciddi bir tavırla.

Sonra iki kez seslenerek sedyecileri çağırdı, yaralıyı derhal alıp koşa koşa götürmelerini emretti, bu çok özel bir vakaydı.

"Bunu yapmayı nereden öğrendiniz?" diye sordu Dalmau'ya, benzi hâlâ kül rengi olan ama nabzı atan küçük askeri sedyeciler yerden kaldırır kaldırmaz.

Her zaman az konuşan Víctor Dalmau, sağlık memuru olarak cepheye gitmeden önce Barselona'da üç yıl tıp okuduğunu iki cümleyle anlattı.

"Ama bunu nerede öğrendiniz?" diye tekrarladı doktor.

"Hiçbir yerde, ama kaybedecek bir şeyim olmadığını düşündüm..."

"Görüyorum ki topallıyorsunuz."

"Sol uyluk kemiğim. Teruel'de oldu. İyileşiyor."

"Güzel. Bundan böyle benimle çalışacaksınız, burada vakit kaybediyorsunuz. Adınız nedir?"

"Víctor Dalmau, yoldaş."

"Bana yoldaş demeyin. Doktor deyin ve sakın senlibenli olmaya kalkmayın. Anlaştık mı?"

"Anlaştık doktor. Öyleyse karşılıklı olsun. Bana Bay Dalmau diyebilirsiniz, ama öteki yoldaşlar beyinlerinden vurulmuşa döneceklerdir."

Doktor dişlerinin arasından gülümsedi. Ertesi gün Dalmau kaderini belirleyecek olan meslekte kendini yetiştirmeye başlamıştı.

Sant Andreu'daki ve öteki hastanelerdeki tüm personelin öğrendiği gibi, Víctor Dalmau da cerrahların bir ölüyü diriltmek için on altı saat çalıştıklarını ve onu ameliyathaneden canlı olarak çıkardıklarını öğrenmişti. Bilimdeki ilerlemeler ve çocuğun kadana gibi sağlam yapısı Tanrı'dan ve azizlerden ümidi kesmiş olanları yalancı çıkarmıştı. Víctor çocuğu her nereye götürdülerse gidip ziyaret etmeye niyetlenmişti, ama o günlerin hengâ-

mesi içinde buluşmaların ve ayrılmaların, orada olanların ve ortadan kaybolanların, ölülerin ve dirilerin hesabını tutması imkânsız bir hal almıştı. Elinde tuttuğu o kalbi bir süre için unutmuş gibiydi, çünkü hayatı karmaşık bir hale girmiş, daha acil başka işler onu meşgul etmişti, ama aradan yıllar geçtikten sonra, dünyanın ta öbür ucundayken kâbuslarında onu görecek, o zamandan sonra da o çocuk, solgun ve hüzünlü yüzüyle, elindeki tepside hareketsiz duran kalbiyle, arada bir ziyaretine gelecekti. Dalmau onun adını hatırlamıyordu ya da belki hiç öğrenmemiş, ona malum nedenlerden dolayı Lazarus[1] adını takmıştı, ama o küçük asker kurtarıcısının adını hiç unutmayacaktı. Yatakta doğrulup kendi kendine su içebilecek hale gelir gelmez, Kuzey İstasyonu'nda ölüler diyarından onu geri getiren Víctor Dalmau adındaki o hastabakıcının kahramanlığını ona anlatmışlardı. Kendisini soru yağmuruna tutmuşlardı; herkes cennet ve cehennem gerçekten var mı, yoksa insanları korkutmak için piskoposların uydurduğu şeyler mi diye bilmek istiyordu. Çocuk savaş sona ermeden iyileşecek ve aradan iki yıl geçtikten sonra, Marsilya'dayken, Víctor Dalmau'nun adını göğsündeki yara izinin altına dövmeyle yazdıracaktı.

Üniformasının çirkinliğini telafi etme çabasıyla kepini yana doğru eğik giymiş genç bir milis kız Víctor Dalmau'yu ameliyathanenin kapısında bekliyordu, üç günlük sakalı ve leke içindeki gömleğiyle dışarı çıktığında santral memurunun mesajını içeren katlanmış bir kâğıt parçasını uzattı ona. Dalmau saatlerden beri ayak-

1. İsa'nın bir mucize gerçekleştirerek ölümünden dört gün sonra dirilttiği kişi. (Ç.N.)

taydı, bacağı ağrıyordu ve midesinin gurultusundan şafak vaktinden beri bir şey yemediğinin daha yeni farkına varmıştı. Yaptığı iş çok ağırdı, ama İspanya'nın en iyi cerrahlarının olağanüstü becerilerinden bir şeyler öğrenme fırsatını yakaladığına şükrediyordu. Koşullar farklı olsaydı onun gibi bir öğrenci onların yanına bile yanaşamazdı, ama cerrahi bölümüne yardım etmesine izin verdiğinde hastane başhekiminin dediği gibi, savaşın o günkü koşullarında öğrenim ve unvanlar deneyim kadar geçerli değildi, onda da deneyimden bol bir şey yoktu. Artık o zamana kadar Dalmau, bacağının verdiği sıkıntıya aldırış etmeden, tütün ve hindiba kahvesiyle ayakta durarak hiç uyumadan sürekli kırk saat çalışabilir hale gelmişti. O bacak onu cepheye gitmekten kurtarmıştı; onun sayesinde savaşa geri hizmetlerde çalışarak katılabiliyordu. Yaşıtı olan gençlerin hemen hepsi gibi o da Cumhuriyetçi Ordu'ya 1936 yılında katılmış ve hükümete karşı ayaklanan birliklerin kendi kendilerine verdikleri isimle Milliyetçiler tarafından kısmen işgal edilmiş olan Madrid'in savunması için kendi alayıyla birlikte yola çıkmıştı, orada şehit düşenleri bir araya topluyordu, çünkü aldığı tıp eğitimiyle siperlerin içinde elinde tüfekle çarpışmasından daha yararlı oluyordu. Daha sonra onu başka cephelere yollamışlardı.

1937'nin Aralık ayında dondurucu bir soğuk altında yürütülen Teruel Muharebesi'nde Víctor Dalmau kahramanca ilerleyen bir ambulansın içinde oradan oraya dolaşarak yaralılara ilkyardım yetiştiriyor, o arada ölüme meydan okumak için hiç durmadan şarkılar mırıldanan ve gürültülü kahkahalar atan şoförü Aitor Ibarra yıkıntılar arasındaki patikalardan ilerlemenin bir çaresini buluyordu. Dalmau bin bir türlü maceradan burnu bile kanamadan çıkmış olan bu Basktaki şansın her ikisine de yeteceğine güveniyordu. Bombardımanlardan sakınmak

için sıklıkla geceleri yol alıyorlardı; mehtapsız gecelerde, şayet ortalıkta bir yol varsa, bir kişi elinde bir fenerle önden yürüyerek Aitor'a yolu gösteriyor, o arada Víctor da aracın içinde bir başka fenerin ışığında yaralılara yardım ediyordu. Engellerle dolu araziye ve sıfırın pek çok derece altında olan soğuk havaya meydan okuyarak buzların arasında kaplumbağa hızıyla ilerlerken, Milliyetçilerin makineli tüfek ateşi ve yere yakın geçen Kondor Lejyonu'nun bombardımanı altında, eğilip bükülmüş demir parçalarının ve taş kesilmiş katır leşlerinin arasından kendilerine yol açarak, yokuşları çıkarabilmek ya da patlayıcıların açtığı çukurlardan ve kraterlerden aşırabilmek için ambulansı arkadan itiyorlardı. Sorumluluğu altında bulunan ve gözle görülecek derecede kan kaybetmekte olan yaralıları hayatta tutmaya odaklanan Víctor Dalmau'nun dikkatini hiçbir şey dağıtamıyordu, her vesileyle bir espri patlatarak hiçbir şeye aldırmadan arabayı süren Aitor Ibarra'nın acılara böyle delice katlanma gücü ona da bulaşmış gibiydi.

Dalmau, ambulans hizmetinden sonra bombalardan koruyabilmek için Teruel'deki birkaç mağaranın içine kurulmuş olan sahra hastanesine geçmişti; burada mumların, motor yağına batırılmış ağaç kabuklarının ve gaz lambalarının ışığında çalışıyorlardı. Ameliyat masalarının altına yerleştirilmiş mangallar yardımıyla soğukla mücadele ediyorlardı, ama bu da donmuş cerrahi aletlerinin ellerine yapışmasını engelleyemiyordu. Doktorlar, az çok yardımcı olabilecekleri yaralıları sağlık merkezlerine sevk etmeden önce, pek çoğunun yolda öleceğini bile bile, alelacele ameliyat ediyorlardı. Ötekiler, yani her türlü yardımın ötesine geçmiş olanlar, bulunabildiği zamanlar yine de hep kısıtlı olarak kullanılan morfinle ölümü bekliyorlardı. Acıdan avaz avaz bağıran ağır yara-

lılara yardım edebilmek için elinde başka bir şey yoksa Víctor onlara aspirin veriyor ve bunun mucizevi bir Amerikan ilacı olduğunu söylüyordu. Sargı bezleri, yeniden kullanılabilmek üzere eritilmiş buz ve kar suyuyla yıkanıyordu. En berbat iş, kesilen kol ve bacakların koterizasyonuydu; Víctor yanık et kokusuna alışamamıştı bir türlü.

İşte orada, yani Teruel'deyken, yeniden görmüştü Elisabeth Eidenbenz'i; Rönesans Meryemlerini hatırlatan bir yüze ve cefakâr bir cengâver yüreğine sahip yirmi dört yaşındaki bu İsviçreli hemşireyi Savaşın Çocuklarına Yardım Derneği gönüllüsü olarak Madrid Cephesi'nde bulunduğu sırada tanımıştı; Víctor Madrid'deyken ona yarı âşıktı ve eğer kendisine en küçük bir fırsat vermiş olsaydı hepten âşık olacaktı, ama bu genç kızı hiçbir şey yolundan alıkoyamazdı: O acımasız zamanlarda çocukların çektiği acıları azaltmaktı amacı. Onu görmediği aylar içinde İsviçreli kız İspanya'ya ilk geldiği zamanlardaki masumiyetini kaybetmişti. Ordudaki bürokrasiye ve erkeklerin ahmaklığına karşı mücadele verirken kişiliği katılaşmıştı: Acıma duygusunu ve tatlılığını sorumluluğu altındaki kadınlarla çocuklara saklıyordu. Víctor, düşmanın iki saldırısı arasında erzak kamyonlarından birinin önünde karşılaşmıştı onunla. "Selam delikanlı, beni hatırladın mı?" diye selamlamıştı onu Elisabeth, gırtlaktan çıkan Almanca sesleriyle zenginleşmiş İspanyolcasıyla. Nasıl hatırlamazdı ki, ama onu görünce nutku tutulmuştu. Eskisinden daha olgun ve güzel görünmüştü gözüne. Bir beton molozunun üstüne oturmuşlardı, Víctor bir sigara tüttürecek, kız da matarasından çay içecekti.

"Şu senin arkadaşın Aitor'dan ne haber?" diye sormuştu kız.

"Hâlâ oralarda dolaşıyor, hep mitralyöz ateşinin altında ve tek bir çizik bile almadan."

Can Yayınları
Bu tanıtım kopyası
Can okurları için
özel olarak hazırlandı.
Can Yayınları

Benim hayatım bir dizi deniz yolculuğuyla geçti, bu dünyada oradan oraya dolaştım. Derin köklerim olduğunu bilmeden hep bir yabancı oldum… Ruhum da denizlerde yolculuk etti. Ama bunların üzerine düşünüp taşınmanın yararı yok gibi geliyor bana; bunu çok önce yapmalıydım.

İspanya İçsavaşı sırasında genç doktor Víctor Dalmau ile piyanist Roser Bruguera, Barselona'dan kaçarak Şili'nin yolunu tutarlar. Avrupa savaşların pençesinde kıvranırken Víctor ile Roser ülkelerinde bir türlü kavuşamadıkları huzur ve barışı şair Pablo Neruda'nın "uzun taçyaprağı" diye tanımladığı Şili'de bulurlar. Ta ki 1973'te Salvador Allende'yi deviren askerî darbeye kadar…

Denizin Uzun Taçyaprağı'nda Isabel Allende 20. yüzyılda Avrupa ve Latin Amerika'yı şekillendiren tarihî olayların insani yansımalarını unutulmaz karakterler üzerinden aktarıyor.

#savaş #sürgün #aile #aşk #tarih #pabloneruda #şili #katalonya #venezuela

can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN: 978-975-07-5604-1

9 789750 756047